

»Det har ikke noget med dansk at gøre« – lidt om ekspertens rolle i medieomtaler af multietnisk ungdomsstil

I en diskussion på facebook siden SPROGLABORATORIET om, hvorvidt det er i orden at anvende det engelske ord *random* i en dansk sætning, skrev en bruger, at »det svarer til at indtegne Anders And i Dannebrog«. SPROGLABORATORIET på facebook er et interessant sted at blive klog på verserende logikker i debatter om dansk. Puristiske sprogsyn blander sig med mere pragmatiske, som minder om sprogs stadige forandring og de mange ord fra fremmede sprog, som dansk har indoptaget i tidernes løb. Billedet af Anders And tegnet ind i Dannebrog illustrerer meget godt et udbredt syn på fremmede ord i dansk: De hører ikke til; de er malplacerede, fordi de ikke opfattes som *danske*. Sprogpurisme- og danskhedsargumenter går ofte hånd i hånd, når der diskuteres nye ord i dansk, og sprogdebatter udvikler sig derfor ikke sjældent til en diskussion af, hvad der er dansk, og hvem der er danske. Det gælder, når debatten begynder med en diskussion af engelsks indflydelse på dansk, men det gælder så sandelig også, når emnet er sprogstile, der associeres med unge med minoritetsbaggrund, »multietnisk ungdomsstil«.¹

Siden begyndelsen af 2000-tallet er multietnisk ungdomsstil med jævne mellemrum blevet omtalt i danske medier (dagblade, radio og tv; jf. Quist 2015; 2016). Omtalerne er ofte blevet præsenteret som nyheder, der fremhæver det nye ved fænomenet i dansk. En gennemgang af 15 års omtaler (Quist 2016) viser, at de følger en relativt fast

PIA QUIST

Ph.d.

Lektor, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab (Nors), Københavns Universitet

pqj@hum.ku.dk

skabelon med (1) en indledning, der præsenterer det »nye« ved fænomenet, (2) nogle konstruerede eksempler, som typisk er sætninger med en masse slang fra arabisk og tyrkisk, f.eks. »wallah billa, du skylder mig para, habibi«, (3) en slags situationsrapport som f.eks. »i storbyerne er det danske sprog i rivende udvikling«, og sidst men ikke mindst (4) en »ekspert«, der interviewes om sprogstilens betydning for dansk i fremtiden. Medieomtalerne har formentlig været vigtige for udbredelsen af viden om multietnisk ungdomstil i en bred del af befolkningen, som ikke i deres dagligdag selv møder og taler med unge, der bruger stilen. Men hvad betyder medieomtalerne for forståelsen af multietnisk sprogstil, sprog og dansk generelt? Hvilke typer sprogdebatte genererer de? Og ikke mindst, hvilken rolle spiller »eksperten« som medformidler i medieomtalerne?

Den 17. oktober 2012 bragte *Berlingske* en artikel med overskriften »Har De talt »perkerdansk« i dag, unge mand«. Ja, der er en del at sige om stigmatiserende terminologi i den overskrift, men her vil jeg ikke så meget komme ind på indholdet i artiklen som på den debat, der fulgte i kølvandet på den. I en artikel (Quist 2015) analyserede jeg 141 kommentarer fra fire forskellige onlinemedier, hvor debattører udtrykte deres (overvejende negative) holdninger til multietnisk ungdomstil med udgangspunkt i Berlingskes artikel. En stor del af de negative holdningsyttringer drejede sig om, hvad der er »dansk«, og hvad der ikke er. Én skrev f.eks.: »hvad skal vi med perkersproget har ikke noget med danskhed at gøre«, ² en anden: »Et halv-arabisk pøbelsprog kan aldrig være berigende, og det har ikke noget med dansk at gøre«, og endnu en skrev: »Det er en kloakvariant der dækker over, at de er for dumme til at sammensætte et flydende dansk«.

Der vil altid være mange forskellige forhold, der influerer på, hvilken type debat en given medieomtale genererer, f.eks. mediets målgruppe og brugere, men når avisartiklen, som i dette tilfælde, placerer ord som »perkerdansk« og »araberslang« øverst i overskriften og den indledende rubrik, er rammerne lagt for fortællingen om en sprogbrug, der ikke kan knyttes til traditionelt dansk og etniske majoritetsdanskere. Inde i artiklen forklarer en af tre interviewede »eksperter«, at man kan kalde fænomenet for en »etnolekt«, og at det hverken er nyt eller vil påvirke standarddansk. Det synes debattørerne dog ikke at bemærke – ordet »etnolekt« forekommer ikke en eneste gang i debatindlæggene, men det gør til gengæld »perkerdansk« og »araberslang« og en del andre negativt ladede ord som f.eks. »pizzadansk« og »ghetto-sprog«. Ud fra analysen af de 141 kommentarer kunne jeg konkludere, at det overvejende var en negativ indstilling til multietnisk ungdomstil, der kom til udtryk hos de

deltagende debattører. Debatten ridsede grænserne op for, hvad der ses som »dansk« og »ikke-dansk«, og den konstruerede en forbindelse mellem, hvad der opfattes som ordentligt og korrekt dansk og dansk identitet.

Danske medieforskere har dokumenteret, at journalister ofte bruger forskere og andre eksperter til at skabe autoritativ rygdækning for historier, som journalisten på forhånd har defineret sin vinkel af (Albæk 2011; Wien 2014). Nogle sociolingvister har ligeledes argumenteret for, at når forskere udtaler sig om en bestemt sag, er de også medskabere af den fortælling, der formidles. De er ikke bare kommenterende betragtere på sidelinjen, men medkonstruktører af de metadiskurser, som knyttes til emnet – f.eks. ved at benytte bestemte labels (som araberslang, gadesprog, multietnolekt m.m.), som knyttes til særlige forestillinger om sprog og om de mennesker, det associeres med (Androutsopoulos & Lauer 2013; Milani 2010). I artiklen fra Berlingske, »Har De talt »perkerdansk« i dag, unge mand«, udtaler tre eksperter sig; en forsker fra universitetet, en fra Dansk Sprognævn og en fra Modersmålssekabet. Alle tre har formentlig haft mulighed for at godkende deres egne citater – men uden at se artiklen som helhed. Men selvom de har godkendt egne citater (jeg var en af dem), kan man ikke komme uden om, at de samlet set underbygger artiklens vinkel og giver den både autoritet og rygdækning.

Burde man (jeg) i det lys da helt undgå at tale med journalister og bidrage til deres omtaler af multietnisk ungdomsstil? Når jeg betragter de mange harske og negative debatindlæg, som avisartiklen var med til at sætte i gang, får jeg lyst til at svare ja, man bør undgå det. Journalisten har valgt sin vinkel på forhånd, og man vil altid kun være en rygdækningsgivende statist i artiklen. Men så enkelt er det alligevel ikke. Jeg vil ligesom de fleste andre forskere gerne formidle og forklare min forskning i offentligheden. Jeg synes, jeg gennem årene har lært at blive bedre til at navigere i journalisterne søgninger efter rygdækning, uden dog at have fundet en opskrift på, hvordan man undgår at bidrage til uheldige metadiskurser om danskhed og »kloakvarianter«. Nemt er det ikke. Men mellem de harske stemmer i sprogdebatten og mellem puristerne på facebookside SPROGLABORATORIET findes pragmatikerne. Dem, der gyder olie på vandene og minder om, at dansk altid har lånt ord fra andre sprog (f.eks. »I vores daglige sprog bruger vi da mange udenlandske ord i forvejen, både tyske engelske og franske ord«). Jeg tænker af og til, at pragmatikerne på et eller andet tidspunkt har lyttet til forskerne og taget deres viden og argumenter til sig. Måske

ville de pragmatiske stemmer slet ikke være der, havde det ikke været for sprogforskernes formidling. Jeg ved det ikke, men der er ingen tvivl om, at når emnet består af en cocktail af låneord, forandring og indvandrere, er risikoen for at bidrage til (re)konstruktionen af uheldige danskhedsdiskurser overhængende.

Noter

1. Jeg bruger her multietnisk ungdomsstil som overbegræb for den type sprogbrug, der overvejende associeres med unge med etniske minoritetsbaggrunde. I andre sammenhænge også omtalt som f.eks. gadesprog, perkerdansk, araberslang, multietnolekt, senmoderne urban ungdomsstil (om terminologi, jf. Quist 2015).
2. Eksemplerne er gengivet med ortografi og tegnsætning som i kilden.

Litteratur

- Albæk, E. (2011). »The interaction between experts and journalists in news journalism«. *Journalism*, 12 (3), 335-348.
- Androutsopoulos, J. & Lauer, K. (2013). »'Kiezdeutsch' in der Presse: Geschichte und Gebrauch eines neuen Labels im Metasprachdiskurs«. I Ozil, S. et al. (red.): *Jugendbilder: Repräsentationen von Jugend in Medien und Politik*, 67-94. Göttingen: V&R Unipress.
- Milani, T. (2010). »What s in a name? Language ideology and social differentiation in a Swedish print-mediated debate«. *Journal of Sociolinguistics*, 14 (1), 116-142.
- Quist, P. (2016). »Representations of multi-ethnic youth styles in Danish broadcast media«. I Coupland, N., Thøgersen, J. & Mortensen, J. (red.), *Style, media and language ideologies*, 217-234. Oslo: Novus forlag.
- Quist, P. (2015). »Konstruktion af 'perkerdansk' og danskhed i online debatter om multietnisk ungdomsstil«. *Danske Talesprog*, 15, 173-192.
- Wien, C. (2014). »Commentators on daily news or communicators of scholarly achievements? The role of researchers in Danish news media«. *Journalism*, 15 (4), 427-445.